

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Első félév.

Kolozsvár, Martius' 19kén, 1840.

12. szám

Tartalom: Felszólítás, és némelly észrevételek „Az Erdélyi Diaeták és Országos Végzések” című munka' harmadik kötetjére. 89. l. Szerelmem, (Malom Louise) 92. l. Úti dalok (Tyburczvári) 94. l. Az Erdélyi Híradó idei 3dik számában névtelenül közöltt és a' Hírnök' 12dik számában megszemlélt koponya nélküli élet' alapos elterjesztése (K. Kinisi Mihály) 95. l. Literatúraí Jelentés (Szerkesztőség) 96. lap.

Felszólítás, és némelly észrevételek „Az Erdélyi Diaeták és Országos Végzések” című munka' harmadik kötetjére.

Az Erdélyi Diaeták és Országos Végzések' érdemes szerzője és kiadója munkája' 3dik kötetje' végén egy külön Toldalékban — mintegy ígéretet téve az olvasó közönségnek — ezt írja: Az Erdélyi Diaeták' és Országos Végzések' azon irományainak lajstroma, mellyek fogják tenni ezen gyűjteménynek (ha kinyomtatások megengedtetik) negyedik kötetét; de ezen ígéretének mind eddig eleget nem tett. Minthogy pedig ezen irományok a' hazai történetekre valójában nagy világot vetnének, 's kiadások igen kívánatos lenne, bátorkodik Ref. az érdemes kiadó urat a' közönség' nevében felszólítani, hogy említett ígéretét minél előbb teljesíteni sziveskedjék.

Hogy a' kiadó úr az említett irományok' kiadásában minő tervet, rendszert, vagy oeconomiát akar követni, az a' Toldalékból tisztán ki nem tetszik. Úgy látszik, azon munkát Erdélynek az osztriai ház' uralkodása alá jövetelén akarja kezdeni, de az irományok' lajstroma csak 1692tön kezdődik; az említett terv szerint, pedig azt legalább Iső Apafi Mihály fejedelem' halálával, vagy talán még előbb, t. i. a' német hadak' első bójövetelével, és az eziránt kötött

tractákkal kellett kezdeni. De lehet gondolni, hogy azon tracták azért maradtak el, mivel azokat már Szász Károly úr kiadta Sylloge Tractatum című munkájában, és ez ellen nem is lehet ellenvetést tenni.

Továbbá úgy látszik, hogy főképen csak a' diaetalis pertractatiokat illető irományok vannak felvéve; még is a' lajstromban sok olly levelek jelennek meg, mellyeknek — talán — az országgyűléseivel semmi közök nincsen. De ha a' kiadó úr, nem csak az országgyűlési elintézéseket, hanem más nevezetes leveleket is akart közölni, úgy még sok másokat is lehet vala találni, mellyek ugyan annyi figyelmet érdemeltek volna, p. o.:

Puncta per comitem Falkenheim, commissarium bellicum caesareo regium Statibus proposita, de 20. januarii 1691.

Resolutiones caesareo regiae quoad modum candidature, de annis 1697 et 1698.

Decretale mandatum caes. regium ad Gubernium Tranniae, ratione quinque punctorum per rom. cath. transylvanorum expressos exhibitorum, de 5-a sept. 1699.

Decretum seu mandatum c. r. ad Gubernium Tranniae super resolutione certorum projectorum ad excelsam ministerialem deputationem per membra Cancellariae aulicae transylvanicae cath. religioni addicta relatorum, de 20. aprilis 1701.

Decretum seu mandatum c. r. pro execu-

tione resolutionis postulatorum, per catholicos exhibitorum, de 13. febr. 1702.

Rescriptum r. Josephi I. ad SS. et OO. Tranniae editum, quo luctuosa parentis sui mors significatur, et SS. de confirmatione Diplomatis, conservationeque legum et libertatum assecurantur, de 10-a maji 1705.

Decretum Eleonoraе Magdalenaе Theresiaе imperatricis et reginae Hungariae, ad R. Gubernium, vigore cujus mortem filii sui Josephi I-i significat, de 18-a aprilis 1711.

Patentales ejusdem imperatricis et reginae, vigore quarum puncta pacificationis Szathmáriensis publicantur, de 26 a maji 1711.

Rescriptum Caroli VI. ad gratulatorias deputationis regiae trannicae litteras, per quas universi SS. et OO. assecurantur super libertatum, legum et privilegiorum conservatione, de 13. martii 1712. etc., etc.

Az 1737. után több évek hibáznak, és azután Toldalék cím alatt következnek: 1743, 44, 45, 46 és 1747dik évek. — A' 256 és 262. számok alatt, hihetőleg, instructio hibáson áll insurrectio helyett. Hibázik még egy igen nevezetes királyi leirat, a' mult években költ és csak a' K. Fő Igazgató Tanács által helyben hagyott országgyűlési cikkelyek iránt, melly 1745ben adatott.

1747től fogva 1762tőig megint nagy hézag van, jöllehet 1754ben a' gr. Bethlen Gábor' nevére esmeretes új adórendszer hozatott bé, és a' katonai rendszabály (B. Reg. Milit. de anno 1759) alapult.

1762 és 1763dik évnél is három nevezetes leírások, 11. és 16. aprilisről 1762., és 14. octoberről 1763. hibáznak, mellyek által az új adórendszerében némelly változások tétettek, és az addig fenállott házi pénztár (fundus provincialis) egyesítetett.

Az 1769dik éven inveni irományok' kiadása — nem tudhatni mi okból — egészen meg-

szűnik, ámbár a' b. Bruckenthal' közbenjárásával készült legújabb, és most gyakorlásban lévő adórendszere ugyan azon évben költ, még is arról ottan semmi említés nem tétetik.

Az említett irományok' lajstromára nézve ezeket megemlítvén, ez úttal kíván Ref. az Erdélyi Diaeták' és Országos Végzések' harmadik kötetjére is némelly jegyzéseket, igazításokat és pótlásokat — nem úgy mint bíráló, hanem mint azt figyelmezve olvasó — megtenni, u. m. a'

7dik lapon az e. betű alattira. A' száz polgárok, és közönségek ellen indítandó perekre nézve az 1692ben aprilis' 23dikán költ, és Leopold császár által 1693ban aprilis' 7kén meg erősített egyezkedést — accordátát — és nevezetesen annak 5ik cikkjét kellett volna felhozni; továbbá figyelmet érdemel, hogy az Univerzitástól a' pereket nem a' K. Táblára hanem az Ország Táblájára (Tabula Regni) kellett felbocsátani, melly az előtt a' fejedelmek' előlülése alatt tartatott, 's a' K. Tablától mindig különbözött, és a' mellynek helyét most a' Törvényes Fő Igazgató Tanács pótolja ki; Univerzitásról pedig a' perek K. Táblára soha nem apelláltattak.

8dik lap. o. Ezek a' székelység' perlekedés módjáról egybe irt szokások A' Nemes Székely Nemzetnek Constitutioji 'sa't. Pesten 1818. című munka' 111. és 116. lapjain találatnak.

11dik lap. f. Itt talán unitus helyett disunitus kellett volna írni, mert a' mint ugyan ottan, csak néhány renddel alább említetik, az oláhok' unioja Erdélyben csak 1697ben kezdődött.

13dik lap. d. Ref. a' régi irásokban a' következő personalis és salarialis statusokat találta:

1693ban a' gubernator	- - - - -	6,000	rf. —
12 tanácsos urak 500 ftjával	- - - - -	6,000	„ —
12 táblabíró, és 2 ítélmester 300 ftval	- - - - -	4,200	„ —
Ország' generalisa a' consil. fizet. kívül	- - - - -	2,500	„ —
Cancellarius	- - - - -	2,000	„ —
Thesaurarius	- - - - -	2,000	„ —

Vice cancellarius	- - - -	1,000	„ —
Királyi 'Tabla' elnöke	- - - -	500	„ —
Közügy igazgató	- - - -	400	„ —
2 titoknok 400 ftjával	- - - -	800	„ —
Egy közügyvéd	- - - -	200	„ —
Összesen			25,600 „ —

1696ban. Gubernator	- - - -	9,000	rf. —
Cancellarius a' tanácsosi fizetéssel együtt	- - - -	6,000	„ —
Ország' generalisa	- - - -	3,000	„ —
Thesaurarius	- - - -	2,000	„ —
Statuum praeses	- - - -	1,600	„ —
7 tanácsos urak 1000 ftjával	- - - -	7,000	„ —
2 titoknok	500 „ - - -	1,000	„ —
2 registrator	233 „ 20 „ - -	466	„ 40
6 őrök	44 „ 20 „ - -	266	„ —
2 ítélmester	416 „ 40 „ - -	833	„ 20
12 táblabíró	250 „ — „ - -	3,000	„ —
Közügy igazgató	- - - -	334	„ —
Köz ügyvéd	- - - -	166	„ —
4 káptalanbéli requisitor	83 „ 20 krjával	333	„ 20
Összesen			35,000 „ —

14dik lap. e. Itten 1666 helyett biznyon 1696tot kellete írni.

16dik lap. Az udvari Cancellariának 1696ban ez volt personalis és salarialis statusa:

	Az országtól.	Kamarától.	Együtt.
Vice cancellarius	4,166 „ 40	3,000 „ —	7,166 „ —
2 referendar. per 3300 f.	5,000 „ —	1,600 „ —	6,600 „ —
Registrator	2,500 „ —	500 „ —	3,000 „ —
Taxator	2,500 „ —	500 „ —	3,000 „ —
3 őrök per 200 f.	—	600 „ —	600 „ —
Janitor	—	75 „ —	75 „ —

Összesen 14,166 „ 40 6275 „ — 20,441 „ 40

Meg kell jegyezni, hogy 17,000 magyar forint térsen 14,166 rf. 40 krt.

20dik lap. A' görögök' privilegiumára nézve figyelmet érdemel, hogy az nem az erdélyi, hanem a' csehországi és osztriai udvari cancellarián, költ, és hogy nem is publicaltatott soha.

22dik lap. §. 6. Itt meg kell jegyezni, hogy az 1687dik évben a' Lotharingiai herczeggel kötött egyezés' Iső része' 5dik pontja' tartalma szerint a' magyarországi részek azon évtől fogva 1735ig nem Erdélyhez, hanem Magyarországhoz

adóztak, és így az egyezés szerént a' vármegyékre rótt 1000 porta csak a' régi ősi erdélyi vármegyéket illette.

26dik lap. e. A' diplomaticum quantum a' Leopoldinum Diploma' 12dik pontja szerént háboru' idejében nem csak 40, hanem 400 ezerre határozott volt.

32dik lap. k. Itt Bajkány helyett Zajkányt kell olvasni.

33dik lap. n. Itten a' vedrek', és köblök' számánál az ezer hibából elmaradott.

44dik lap. §. 5 a. Itt 1709 helyett hibából 1791 tétetett.

98dik lap. §. 3. Valljon itt az első év szám az az: 1733 nem hibás-e?

108dik lap. f. A' catholica commissio' első elnöke volt gr. Bethlen Miklós a' thesaurarius, de nem ezen hivatalánál fogva, hanem mint idősebb tanácsos; tagjai voltak gr. Kemény Farkas; gr. Teleki Károly mind ketten tanácsosok. b. Miske József titoknok, és Lendvai Imre fogalmazó; azon kívül rendeltetett még ezen commissiohoz egy őrök 200, és kettő egyenként 150 ft. fizetéssel az ország' tárából, és minthogy ezen bizosság része volt a' K. Fő Igazgató Tanácsnak, egyszersmind meg is engedtetett, hogy annak pécsétjét is használja, úgy mindazonáltal hogy minden felírásra, vagy rendelésre felírásék: in publico ecclesiasticis.

116 lap. 7. Azon bölcs udvari rendelés, hogy a' kétség alatt nem levő nemes familiák egy liber aureusba irassanak, a' menyiben Ref. tudja, soha teljesedésbe nem ment.

117dik lap. 8. Talán inkább lehetne mondani, hogy a' szász papok' nagyobb része, az az: mind azok, kik a' régi szebeni provinciában, vagy a' hét székekben laknak, a' major dézmának nem csak $\frac{1}{4}$ -dét, hanem közönségesen $\frac{1}{2}$ -dét vészik.

131dik lap. Az addig gyakoroltatott adószedés, és az új Bethleniana Norma között nagy

különbség volt; az előtt, a' meghatározott militare quantum bizonyos porták vagy calculusok szerint rovatott a' nemzetekre, azután ezek által a' vármegyékre, vidékekre, és személyekre; de ezen felosztás mindenütt sok versengésre adott alkalmat; az új rendszer szerint pedig minden személy conditioja, és vagyona szerint rovatván meg, került ki az egész somma, melly tudni való, hogy a' quantummal soha nem ütött, hanem valamivel kisebb vagy nagyobb volt. De ezen rovat úgy intéztetvén, hogy abból csak a' militare quantum kerüljön ki, az ország' és kerületek' közköltségeire nem maradt semmi. Ez okból 1755ben megengedtetett, hogy minden adóbeli forintra még 20 kr. rovassék, mellyből az ország' közköltségére 7 kr. a' tartományi pénztárba fizetessék, 13 kr. pedig maradjon a' kerületekben a' házi pénztár' számára. Ez volt tehát az úgy nevezett 15 kros. fundus. De 1762ben a' házi, és tartományi fundusok a' katonáival egybeöntetvén, az impositio annyira neveltetett, hogy abból mind a' három fundust illető költségek kiteltek, 's így megszűnt a' 20 kros rovat. Azon időtől fogva tehát az adó csak egy cím alatt rovatik az egyes adózókra.

Minekutána a' szélbeli katonaság' felállítására elhatároztatott, egyfelől ezen katonaságnak a' vagyonából fizetendő adó' $\frac{1}{3}$ része elengedtetett; a' más $\frac{2}{3}$ rész és fejpénz pedig tovább is a' tartományi pénztárba folyt; más részről egy 1763-ban october' 14kén költ leirat által rendelkeztetett, hogy a' szélbeli katonaság' számára a' tartományi pénztárból minden évben 170,000 ft. fizetessék. De hogy ezen kölcsönös fizetések megszűnjenek, 1770-ben egy december' 22kén költ rendelkezés által meghatároztatott, hogy a' szélbeli katonaság' részéről fizetendő adó az ezen katonaság' számára az országtárából adandó sommából levonassék, és jövendőre ezen szín alatt csak a' hátra maradó somma, melly mostan 118,052 ft. 35 $\frac{1}{2}$ krt teszi — fizetessék. Ez

időtől fogva tehát a' szélbeli katonaság az ország' tárába többé semmit nem adózott, hanem adója egyenesen a' határőri pénztárba folyt, 1802-ben pedig ő Felsege a' szélbeli katonaság' minden adóját egy átaljában elengedni méltóztatott, melly ugyan csak az előbbienek szerint az ország' tárában nem tett semmi változást.

131dik lap. 1760. Peraegationis helyett olvass peraequationis, melly annyit tett, mint a' mostani rectificatio.

132dik lap. 1764. Az ott említett quantum a' militare regulamentum' 5dik pontjában határoztatott, és az óltától fogva többé nem változott, hanem ma is, nyolczvan év mulva, csak azon sommában fizettetik, jöllehet az alatt az adó ő Felsege' minden birodalmaiban nevezetesen neveltetett.

138dik lap. e. A' militare regulamentum' dolga az 1759dik évbéli országgyűlésen folyt, és jöllehet kiadása még szinte két évig haladott, még is 1759ről november' 1ső napjáról adatott, de az országgyűlésiben csak 1761 septembere' 17dikén hirdettetett ki. Ezen cikkely' végén említetik, hogy 1770-ben új regulamentum adatott volna ki; erről Ref. nem tud semmit.

140dik lap. h. A' magyar nemes gárdára Erdély évenként 20,000 ft. adott, és meg volt határozva, hogy a' három nemzetből 20 nemes ifiak vétessenek fel.

142dik lap. A' székelyek' regulamentuma 1764-ben ugyan, de nem junius' 18-kán, hanem martius' 24kén adatott ki.

(Vége közelebről)

Szerelmem.

Kora gyermekéveimben egy képzemény élt lelkemben, soknemű bájszinekkal festve. Gondolatim, eszméim, miot megannyi legyecskék

a' nap' sugárban, mind azon jótékony sejtés' melegében repkedtek, melly később valósulva, kéjjel üdíté kedélyemet, 's szellememet munkássá tevé.

Ritka, boldogító csillagzat tündökölt fölöttem; mert már tíz éves koromban szerencsés levék: megösmervén tárgyamat, melly légrépemet vala létesítendő, ábrándos eszméimet magasított fokra emelendő, elmém' és szívem' tárgyait teljesítendő. — Igen! Én a' szó' egész értelmében — szereték.

Korán kezdődék szerelmem. Tán igaznak lehet állítani azon véleményyt, hogy érzetével együtt születik az ember, noha tudtán kívül. Gerjedelmem azonban eleve titokképen rejtőzött keblemben; míg végre nyilvánossá leve, 's a' világ, vagy inkább azon körök, mellyek világomat képezék, mély érdekeket kitudák; és — csoda, mert a' fondor, rágalmazó nyelvek minden közelebbi viszonyban hibát szeretnek lelni — szövetséget nem csak helyeslék, sőt dicséretekkel bátoríták és előmozdíták. Helyzetem dicsőített, ég és föld közötti üdvvel magasztalt lön. Mint Mahomet' koporsóját, két mágnes függőben tartott a' légben; a' földi keservek fölött érzém magamat, a' nélkül hogy anyagiságom egészen tündérégbe röpülni engedé. Szóval: lelkem mind inkább megelegült, 's a' mint tárgyam' sok fényoldalait, ezer mintázásokban mindig érdekességét, 's mi legfőbb, fáradozásim' jutalmazó sikerét benne mind inkább kiösmérem: vonzalmam iránta szünetlen nevedék, míglen örök lánggá válék.

Szerelmem' tárgya bár küllemiért, hű barátságáért 's más nemes vonásaiért mai leventáinktól sokban különbözik; még is létezik benne némi hasonlóság azokhoz. Régóta szellemi öszhangzatban, változhatlan egybeköttetésben é-

lünk, 's mind e' mellett Kedveltem néhá — erős nem' szokása szerint — velem szeszélyeket éreztet; hangjából csak nedves, esős időkor is kijön, 's lelkemben élő hangjaimat zavarosan adja vissza; ha soká mellőzni láttatom, minden ügyekeztem', megbánásom' daczára szinte szólni sem akar.

Nem is olly alázatos széptevő, ki lépteinket kíséri 's minden mozdulainál önkényt bókol. Helytt áll, és nyájasságával csak úgy boldogít, ha én előbb körülé mindent megteszek. Azon egyetlen egy, közvetlen élvezet, mellyet nekem hagy: bennem létező emléke, 's visszhangzatja dalainak, mellyeket azonban minden másnak is, ki mint én körülé fáradozik, kész ajánlani. Oh de ezek mind csekélységek! Illy kisszerű szenvedések alig képesek némi izetlenséget vegyíteni azon anygali örömbé, melly léttemet virágokkal ékíti, 's mellynek édelésében a' halál is édes lenne. Ohajjátok tudni hősöm' nevét? — Nem pirúlva vallom meg: mert sem megszegyenülés-, sem gúny- avvagy akadályoktól félelem nem zavar. Nézzetek: újommal szobám' szöglétére mutatok, hol szerényen megvonulva áll szerelmemnek már idomában is nagy-szerű tárgya — Zongorám!

Tán nevettek, hogy ábrándos érzelmem egy darab fában központosul? — Ti, kik nevettek, kétség kívül nem tudjátok: mennyi lélek, mennyi ihlető tünhet föl azon fából, melly valaha vad állat lakta erdőben viríthatott; nem képzeletek: néhány darabka réz mi mélyen ható zenét hozhat létre; nem sejdítetek: a' legélettele- nebb szer milly érzékenyítőve válhatik, ha fölötte a' hangászat' üdítő szelleme lebeg! De nem hibáztatlak. Titeket tán a' földnek lényegesb köteléki lánczolnak ide; tán külön érdekeitekhez képest egy más, enyémmel egy irányu, de nem hasonló eszközü szenvedély foglalt el. Légyen!

Hódoljatok ti annak; én szerelmemhez hű maradok.

Malom Louise.

Úti dalok.

I.

Zajgó vihar vonúl
Fagylepte tájon át,
Röpítve szárnyain
A' tél' fehér havát.

Felette köd borong,
Mogorva szürke köd,
Melly völgyet és hegyet
Homály' ölébe főd.

Zajogj, zajogj vihar,
Zajgásod czéltalan,
'S föl nem tart engemet
Kitűzött útamán.

Borongj, borongj te köd,
Csillag ragyog nekem;
A' lány szem' csillaga
Vezér szövétnekem.

'S ha szikla nőne is
Előmbe, mint az ég
Magasló: bércein
Keresztül rontanék.

'S ha tenger állana
Utam' vadonjain:
Veszély fenyítne bár,
Át usznék habjain.

II.

Értted csaponganak
Keblemnek lángjai,

Feléd szárnyallanak
Szivemnek vágyai.

Keblemnek lángjai
Kiolthatatlanak,
Szivemnek vágyai
Örökre tartanak.

'S ha hosszú útamán
Halálom lenne gát,
'S az égi szikrafény
Elhagyná hajlokát:

Sietve túl röpül
Sok föld' határain,
Vigaszt deríteni
Kinod' magányain.

III.

Érczes hegyek között
Egy lak fehérlik ott;
A' lakba' lányka él,
Tőlem imádtatott.

Feléje szállok én,
Mint esti lepke szél,
Melly a' kies mezőn
Lassan, suhogva kél.

A' lányka' kebele,
Érettem lángoló;
Szerelme üdvözít
Szerelme hű, való.

Körébe' kéj nevet,
Mi nekem élvét ad,
Tetézve gazdagon
Szép boldogságomat.

De hogy ha csálni fog
Az ifju képzelem;

'S a' lányka' kebliben
Nem ég a' szerelem:

A' hólepett hegyen
Sirvermet ás kezem,
'S nyugonni mélyibe
Belé temetkezem.

Tyburczvári.

Az Erdélyi Hiradó' idei 3-dik
számában névtelenül közlött, és
a' Hirnök' 12dik számában meg-
szemlélt *) koponya nélküli
élet' alapos eléterjesztése.

Méh-düh, eb-düh irtozatos nyavalyák; az
írói sem veszély nélküli, ha avatlan kezektől jön:
mert terjesztőjét morális korbács, az olvasó kö-
zönséget fonák vélemények sujtják. A' korbács
érdekről hallgatok, de kötelességemnek ösmérem—
noha éppen rest író vagyok — a' koponya
nélküli életnek csak rossz kútfőből merített
eléterjesztését az olvasó közönséggel, azon szem-
pontból nézetni, mellyben az valóban létezett.

*) Az itt említett, hirnöki Szemle következőképen
hangzék: „Több hézagpótló cikkelyen kívül egy voná
kiváltképen magára figyelmünket különösége miatt,
mellyet olvasóinkkal csak azért is kívánunk megismer-
tetni, hogy lássák, minő rendkívüliségek nyerhetnek
még napjainkban hitelt minálunk, sőt nyerhetnek he-
lyet folyó irataink' hasábjaiiban. Az Erdélyi Hiradóból
közlött cikkely, minden név 's aláírás nélkül szóról
szóra következő: „„Koponya nélküli élet. Er-
délyben nem régiben holt meg egy asszony, kinek él-
te néhány évek alatt közbámulatot gerjesztett vidékünk-
ben. E' nember különböző nemű szöveteknek különbö-
ző színekre való festésiből tengeté életét; mert' jöve-
delmének nagy részét itálnak áldozá. Egykor részegen,
fővel a' forró festéklébe bukkott, 's e' miatt feje csupa
seb és kopasz lett. E' szerencsétlensége után mint egy
évvél, midőn a' tüzet nagy erővel fűná, koponyájának

Erdélyben nemes Küküllő vármegyében Szász
Csáváson (hol én is lakom) élt egy házas pár:
Dézsi Mihály és neje Fazakas Aniska, — az el-
ső 70 a' másik 66 éves, a' pálinka gyönyör' és
boldogság' — mondhatni — legfelső fokán, a' szó'
legteljesb értelmében. 1850 nov. 5kén a' férj
megye' dolgára szóló metszeni ment, az alatt a'
nő szapuláshoz készült; jó tüzet rakván, egy-
szersmind eszébe jutott, hogy a' szapulás egy
kis pálinka ital után vigabban folyna; elment 's
tán többecs két ivutt számításánál; azzal haza tán-
torogván, a' tűzhöz ment, azt igazítandó, 's
valljon fejjel esett-e belé, vagy csak fuvás köz-
ben történt? maga sem tudta; fején oláhosan
tekeresben viselt hosszú kendője, attól inge mel-
lénye, tüzet kapván, és így nem forró fes-
téklébe bukkván, hihető a' pálinka is elká-
bítván, délben haza jövő férje a' szoba' köze-
pében füstök között égni találta, mire a' férj
egy cseber vizet víve, eloltotta, 's ágyba tette,
öt napig egy szót sem szólott nőjét. Ezek az ő
tulajdon 's férje' vallomásai; mert hallottam u-
gyan én, hogy Dézsiné megégette magát; de
minthogy senki is fel nem szólított, őt meg nem
látogattam, veszedelmet nem vélve. Azonban a'
férj 1851 martius' 17kén, és így az eset után 18
hétvel pálinkáson azon kéreessel jött hozzám,
hogy mennék feleségéhez, mert feje leesett; mit
úgy segéljennel is erősített. — Elmentem tehát,
's a' mint ajtóját bényitottam, a' bámulás 's va-

felső része le, a' tűzhelyre elébe koppant. Ő ezt min-
den zavarodás nélkül fölvette, átlukasztotta, 's a' fal'
oldalára egy szegre akasztván, mindennek mutogatta.
Fejét kendővel mindég erősen beponyálva tartotta, hogy
a' vastag hártya, melly egész terjedelmében látható
volt, meg ne sértessék. Hihető: a' koponyarostok a'
sebben levő geny miatt elrodhadtak, 's minthogy a' fő
a' fuvás szülte erőlködés által megszokott feszülni ezen
feszültség lökte ki a' már semmi életlánczozal egybe
nem kapcsolt felső koponyát.“ — Ennek hitelét, re-
ménylők, csak nem fogja igényleni a' tisztelt szerkesz-
tőség, legalább lapjainak minden olvasóitól nem.“

lamelly borzadás úgy megkötének, hogy sem tovább mozdulni, sem szólni nem tudtam. — Mit láttam? egy lényt szempillák nélkül begedt arcz sebhelyekkel, félökölni duzzadt orr czimpával ágyban ülve, bal kezében egy koponya' felső részét mint sapkát tartva, jobbájában egy darab rongyot, mellyel a' koponya' bal részait a' genytől tisztogajja, valami olyan vala, mire csak iszonyodva vissza emlékezni, de leirni tehetetlen vagyok. Bámulásomból felócsulva, kérdém, mit csinál? Egész hideg vérrel felel: tör-löm ezen koponyát 's vissza akarom tenni, mert hogy lejött, fázik az agyam; 's valóban azt — mintegy sapkát — felis-tette. Már most közel menve, 's szemesen vizsgálva, bámultam mennyire vala képes a' maga vissza egészítésén törekedő természet a' koponya hiányt kipótolni, ugyan is a' fej' izmai a' kendő' tekercsé' tüze miatt hosszasabban szenvedvén, a' genyedés' útján kereken feláztak, 's az alább megirandó koponya csontok alá kap-tak, olly sebesen 's erősen nőttek, hogy a' fen említett 18 hetek alatt az agy' hártáját a' koponya csont' óltalma alatt a' kutacstájan mintegy 2 kros nagyság' hiján, nem csak merőben bétakarta, de kereken, az alsóbb részen, természeti bőrét is visszanyerte, mi is nőttön növe, 's minden napon feljebb feljebb igyekezve, 's a' koponyát naponkint, lassan lassan az agy hártjától választgatva, következett a' koponya' léésése. Itten mi bámulást gerjeszthet mindenkiben, 's az orvosban is az, hogy soba semmi fájdalmat nem szenvedett, mit én a' szerfeletti pálinka italnak vagyok hajlandó tulajdonítani, eltompulván az által érző tehetsége. Másodszor bámulandó az is, hogy ő gyógyulását csupán a' természetre bízván, ez olly öreg testben, milly visszapótló erővel bírt! A' levált koponya csont állott a' homlok csont' felső része, a' koroua

varráson alól egy ujnyi szélességgel, a' kert fal, vakszem és kontycsont' felső részeivel, 's bántatlan varrásaival. Azon koponya csontért ígertem 10 v. forintot, szándékom levén az Orvosi Társ' szerkesztőségéhez küldeni, de nem nyertem el, mivel a' férj, okos számítása szerint, koldulván vele, évenként többet vélt behajthatni, mit sem éjjel sem nappal tarisnyájából lenem tevén, halálokig kulcsok volt kenyerek 's pálinkájokhoz, mit végig igen szerettek. Meghalálozott az asszony itten Csáváson 1835-ben novemberben, szélhűdésben, és így élt 5 évet, még pedig úgy, hogy nem csak a' nevezett kutacs bénította magát, és békörödött, de ujnyi-hosszuságú igen finom fejér hajjal diszkeskedett a' koponya nélküli fő. A' férj felesége' halála után eltávozott innen G. Váralyán időző leányához a' hol 1836ban martiusban holt el, így ismét nem juthaték a' koponya' birtokába. Sz. Csáváson 1840 februarius' 28kán.

H. Minist Mihály. m. k.
Ns. Küküllő gyje physicus.

Literaturai Jelentés.

Gött János úr német hírlapja' előfizetőjinek következő című munkával kedveskedék: „Mosaik für das Jahr 1840. Gewidmet den P. T. Abonnenten des Siebenbürger Wochenblattes von der Redaction. Kronstadt, gedruckt bei Johann Gött. 12. r. 102 l. Tartalma: Dacia, hexameterekben; Dornenlese eines Liebesiechen. Humoreske, prozában; Konstantinopels Fall. Nach Rottecks historischer Darstellung, rimes versekben. Gött úr' brassói könyvnyomtató műhelyéből figyelmet gerjesztő külső csinossággal kezdenek kiadatni a' munkák. A' miuapi „Nachlese“ 's e' mostani „Mosaik“ bizonyító példák.

Szebenből egyszerre érkezék hozzánk az „Unterhaltungen aus der Geshichte Siebenbürgens“ című munkának (írója Benigni József úr) IV. és V. füzete. Ára egy egy, három ívből álló füzetnek, mint máskor is említettük, 12 ezüst kr.

Szerkesztőség.